

## MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA INNOVATSION TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI

Odilova Maftuna Sardin qizi

Andijon viloyati pedagogik mahorat markazi

Maktabgacha boshlang'ich va maxsus ta'lim metodikalari kafedrası o'qituvchisi

G-mail: [abrorbekodilov095@mail.com](mailto:abrorbekodilov095@mail.com) Tel: +998 93 047 32 27

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.22246515>

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning mazmuni, pedagogik imkoniyatlari va amaliy samaradorligi yoritilgan. Maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini zamonaviy metodlar asosida tashkil etish masalalari tahlil qilingan. Interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, loyiha faoliyati, STEAM elementlari hamda raqamli ta'lim vositalaridan foydalanishning bolalar bilish faolligi, nutqiy rivojlanishi, ijodkorligi, mustaqil fikrlashi va hamkorlik ko'nikmalariga ta'siri asoslangan. Maqolada innovatsion texnologiyalarni tanlash va qo'llashda pedagogik maqsadga muvofiqlik, yoshga moslik, faollik va individual yondashuv tamoyillariga alohida e'tibor qaratilgan.

**Kalit so'zlar:** maktabgacha ta'lim, innovatsion ta'lim, pedagogik texnologiya, interfaol metod, o'yin texnologiyasi, loyiha metodi, STEAM, raqamli ta'lim, ijodkorlik, mustaqil fikrlash, kommunikativ kompetensiya.

**Аннотация.** В данной статье освещены содержание, педагогические возможности и практическая эффективность использования инновационных образовательных технологий в организациях дошкольного образования. Проанализированы вопросы организации образовательного и воспитательного процесса на основе современных методов с учётом возрастных и индивидуальных особенностей детей дошкольного возраста. Обосновано влияние использования интерактивных методов, игровых технологий, проектной деятельности, элементов STEAM, а также цифровых образовательных средств на познавательную активность, речевое развитие, творческие способности, самостоятельное мышление и навыки сотрудничества детей. В статье особое внимание уделено принципам педагогической целесообразности, соответствия возрасту, активности и индивидуального подхода при выборе и применении инновационных технологий.

**Ключевые слова:** дошкольное образование, инновационное образование, педагогическая технология, интерактивный метод, игровая технология, проектный метод, STEAM, цифровое образование, творчество, самостоятельное мышление, коммуникативная компетентность.

**Abstract.** This article examines the content, pedagogical potential, and practical effectiveness of using innovative educational technologies in preschool education organizations. It analyzes the issues of organizing the educational and upbringing process based on modern methods, taking into account the age-related and individual characteristics of preschool-aged children. The article substantiates the impact of interactive methods, play-based technologies, project-based activities, STEAM elements, and digital educational tools on children's cognitive activity, speech development, creativity, independent thinking, and collaboration skills. Particular attention is paid to the principles of pedagogical appropriateness, age appropriateness, active participation, and an individualized approach in the selection and application of innovative technologies.

**Keywords:** preschool education, innovative education, pedagogical technology, interactive method, play-based technology, project method, STEAM, digital education, creativity, independent thinking, communicative competence.

**Kirish.** Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti ta'lim tizimining mazmuni va uni tashkil etish usullarini muntazam ravishda takomillashtirib borishni talab etmoqda. Ayniqsa, inson shaxsining asosiy sifatlati shakllanadigan maktabgacha yosh davrida ta'lim-tarbiya jarayonini to'g'ri tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bola aynan shu davrda atrof-muhitni kuzatish, savol berish, taqqoslash, xulosa chiqarish, o'z fikrini ifodalash va boshqa insonlar bilan munosabatga kirishish kabi dastlabki ko'nikmalarni egallaydi.

Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mashg'ulotlarni faqat tayyor bilimni berishga asoslash emas, balki bolaning tabiiy qiziqishi, faol ishtiroki va mustaqil izlanishiga yo'naltirish zarur. Bunda innovatsion ta'lim texnologiyalari tarbiyachiga ta'lim mazmunini bolalar uchun tushunarli, qiziqarli va amaliy faoliyat bilan bog'langan holda tashkil etish imkonini beradi.

Innovatsion yondashuvning mohiyati faqat kompyuter, planshet yoki boshqa texnik vositalardan foydalanish bilan cheklanmaydi. Innovatsiya, avvalo, ta'lim jarayoniga yangicha fikrlash, samarali metodlarni tatbiq etish, bolaning imkoniyatlarini hisobga olish va kutilayotgan pedagogik natijaga erishish uchun maqbul sharoit yaratishni anglatadi.

#### Mavzuning dolzarbligi

Maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirish masalasi bugungi pedagogik amaliyotning muhim yo'nalishlaridan biridir. Zamonaviy bola axborotga boy muhitda ulg'aymoqda. Shuning uchun uning e'tiborini jalb etadigan, faoliyatga undaydigan va fikrlashini rivojlantiradigan ta'lim usullaridan foydalanish zarur.

Innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali tarbiyalanuvchining mashg'ulotdagi faolligini oshirish, mavzuni yaxshiroq anglash, o'z fikrini erkin bayon qilish va amaliy harakat orqali bilimni mustahkamlash imkoniyati yuzaga keladi. Shu jihatdan innovatsion texnologiyalarni maktabgacha ta'lim amaliyotiga pedagogik maqsad asosida joriy etish dolzarb masala hisoblanadi.

#### Tadqiqotning maqsadi va vazifalari

Tadqiqotning asosiy maqsadi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlarini ochib berish hamda ularni mashg'ulot jarayonida samarali qo'llash bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Mazkur maqsaddan kelib chiqib quyidagi vazifalar belgilandi: innovatsion ta'lim texnologiyalarining maktabgacha ta'limdagi o'rnini aniqlash; bolalarning yosh xususiyatlariga mos metodlarni tahlil qilish; interfaol, o'yin, loyiha va STEAM yondashuvlarining pedagogik imkoniyatlarini ko'rsatish; tarbiyachining innovatsion faoliyatini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

#### Tadqiqot metodlari

Maqolani tayyorlashda pedagogik kuzatish, tahlil, taqqoslash, umumlashtirish va ilmiy-metodik adabiyotlarni o'rganish metodlaridan foydalanildi. Maktabgacha yoshdagi bolalar faoliyatiga mos innovatsion texnologiyalarning afzalliklari va ularni qo'llash shartlari pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilindi.

#### Asosiy qism

Innovatsion ta'lim texnologiyalari ta'lim jarayonining maqsadi, mazmuni, metodi va vositalarini o'zaro uyg'unlashtirish orqali kutilayotgan natijaga erishishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'limda esa bunday texnologiyalar, eng avvalo, bolaning faoliyatini tabiiy tarzda tashkil etishga qaratilishi kerak. Chunki maktabgacha yoshdagi bola uchun o'yin, muloqot, kuzatish, tajriba va ijodiy faoliyat eng samarali o'rganish vositalaridan hisoblanadi.

Interfaol metodlardan foydalanish bolalarni mashg'ulotning faol ishtirokchisiga aylantiradi. Masalan, tarbiyachi tabiat mavzusini o'tayotganda bolalarga tayyor ma'lumotni aytib berish bilan cheklanmasdan, “Nima uchun yomg'ir yog'adi?”, “O'simliklar suvga nima uchun muhtoj?” kabi savollar orqali ularni fikrlashga undashi mumkin. Bunday yondashuv bolaning kuzatuvchanligi va sabab-oqibat bog'lanishlarini anglashiga yordam beradi.

O'yin texnologiyalari maktabgacha ta'limda alohida o'rin tutadi. Didaktik va rolli o'yinlar ta'limiy maqsadni bolaga sezilmaydigan, qiziqarli faoliyat shaklida amalga oshirish imkonini beradi. Masalan, “Do'kon”, “Shifokor”, “Quruvchi”, “Sayohat” kabi rolli o'yinlarda bolalar nafaqat mavzuga oid bilimlarni egallaydi, balki navbat kutish, suhbatlashish, kelishish, vazifani taqsimlash va hamkorlik qilishni ham o'rganadi.

Loyiha asosida ta'lim berish ham maktabgacha yoshdagi bolalarning qiziqishlarini ta'lim jarayoniga jalb etishning samarali usullaridan biridir. Kichik loyihalarni bolalarning yoshiga mos tarzda tashkil etish mumkin. Masalan, “Gullarni parvarish qilamiz”, “Tabiatni asraymiz”, “Sog'lom ovqatlanish”, “Bizning kasblarimiz” kabi mavzularda kuzatish, suhbat, rasm chizish, tajriba va ijodiy topshiriqlarni birlashtirish

mumkin. Bunda bola o‘zi bajargan ishining natijasini ko‘rishi va uni boshqalarga tushuntirishi orqali o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi.

So‘nggi yillarda ta‘lim amaliyotida STEAM yondashuviga ham qiziqish ortib bormoqda. Maktabgacha ta‘limda STEAMning murakkab nazariy mazmunidan ko‘ra uning oddiy amaliy elementlaridan foydalanish maqsadga muvofiq. Qurish-yasash, o‘lchash, shakllarni farqlash, oddiy tajribalar o‘tkazish, rang va materiallar bilan ishlash orqali fanlararo bog‘liqlik yaratish mumkin. Masalan, “Ko‘prik quramiz” topshirig‘ida bolalar materiallarni tanlaydi, ularning xususiyatini kuzatadi, konstruksiya yaratadi va natijani muhokama qiladi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ham mashg‘ulotlarni vizual va qiziqarli tashkil etishda yordamchi vosita bo‘la oladi. Elektron taqdimotlar, qisqa animatsiyalar, rasmlar va interaktiv topshiriqlar orqali bolaga murakkab tushunchalarni sodda ko‘rinishda tushuntirish mumkin. Biroq raqamli vosita pedagogning o‘rnini bosmasligi, balki uning metodik faoliyatini qo‘llab-quvvatlashi kerak. Ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda ekran orqali faoliyat bilan jonli muloqot, harakatli o‘yin, tajriba va ijodiy faoliyat muvozanatda bo‘lishi zarur.

Innovatsion texnologiyalarni samarali qo‘llash shartlari

Innovatsion texnologiyaning samaradorligi uni tanlash va qo‘llash jarayoniga bog‘liq. Birinchi navbatda, texnologiya bolaning yosh va individual xususiyatlariga mos bo‘lishi kerak. Ikkinchidan, texnologiya aniq pedagogik maqsadga xizmat qilishi lozim. Uchinchidan, bola faoliyatning markazida bo‘lishi, ya‘ni kuzatishi, fikrlashi, savol berishi, harakat qilishi va natijani izohlashi uchun imkoniyat yaratilishi zarur.

Shuningdek, innovatsion metodlarni tanlashda guruhdagi bolalarning rivojlanish darajasi, mavzuning mazmuni, mavjud didaktik vositalar va mashg‘ulot uchun ajratilgan vaqt ham hisobga olinishi lozim. Bir mashg‘ulotda juda ko‘p metodlardan foydalanish emas, balki maqsadga eng mos bo‘lgan metodni to‘g‘ri tanlash pedagogik jihatdan samaraliroqdir.

Tarbiyachining innovatsion faoliyati

Innovatsion ta‘limni tashkil etishda tarbiyachining kasbiy mahorati hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tarbiyachi yangilikni shunchaki qo‘llovchi emas, balki uni o‘z guruhidagi bolalarning ehtiyojiga moslashtira oladigan ijodkor pedagog bo‘lishi kerak. Buning uchun u o‘z faoliyatini muntazam tahlil qilishi, yangi metodlarni sinab ko‘rishi va ularning natijasini kuzatib borishi lozim.

Tarbiyachining bolaga munosabati ham innovatsion ta‘limning muhim tarkibiy qismidir. Bolaning har bir savoliga e‘tibor berish, xatosini keskin tanqid qilmaslik, mustaqil fikrini qo‘llab-quvvatlash va kichik yutug‘ini ham rag‘batlantirish uning ta‘limga bo‘lgan ijobiy munosabatini mustahkamlaydi.

Amaliy tavsiyalar

- Mashg‘ulotni bolalarning kundalik hayoti va real tajribasi bilan bog‘lash.
- Har bir mashg‘ulotda bolalarning mustaqil fikrlashi uchun savol va muammoli vaziyatlardan foydalanish.
- O‘yin va amaliy topshiriqlarni ta‘limiy maqsad bilan uyg‘unlashtirish.
- Kichik guruhlarda ishlash orqali hamkorlik va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish.
- Raqamli vositalardan me‘yorida va faqat pedagogik maqsadga muvofiq foydalanish.
- Har bir bolaning individual imkoniyatini hisobga olish va natijani faqat boshqa bolalar bilan taqqoslamaslik.
- Tarbiyachilar o‘rtasida innovatsion tajriba almashinuvini yo‘lga qo‘yish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida innovatsion ta‘lim texnologiyalaridan foydalanish ta‘lim-tarbiya jarayonining mazmuni va sifatini takomillashtirish uchun katta imkoniyat yaratadi. Ayniqsa, interfaol metodlar, o‘yin texnologiyalari, loyiha faoliyati, STEAM elementlari va raqamli vositalardan maqsadli foydalanish bolaning ta‘lim jarayonidagi faolligini oshiradi.

Bunda asosiy e‘tibor texnologiyaning o‘ziga emas, undan foydalanish orqali qanday pedagogik natijaga erishilayotganiga qaratilishi kerak. Innovatsion yondashuv bola shaxsini hurmat qilish, uning qiziqishi va imkoniyatlarini hisobga olish, mustaqil fikrlashi va ijodiy faoliyatini qo‘llab-quvvatlash bilan uyg‘unlashgandagina samarali bo‘ladi.

Shu bois maktabgacha ta’lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish bilan birga tarbiyachilarning metodik kompetensiyasini oshirish, ilg’or tajribalarni o’rganish va amaliyotga moslashtirish, ta’lim muhitini takomillashtirish muhim vazifa sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim va tarbiya sohasiga oid davlat me’yoriy hujjatlari.
4. Maktabgacha pedagogika: oliy ta’lim muassasalari uchun darslik va o‘quv qo‘llanmalar.
5. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahoratga oid ilmiy-metodik manbalar.
6. Maktabgacha ta’lim metodikasiga oid ilmiy-uslubiy adabiyotlar.